

Sygn. akt **III AUa 1418/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Roman Walewski

Protokolant: Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2023 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **M. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji M. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 22 września 2021 r. sygn. akt VII U 1197/21

oddala apelację.

	sędzia Roman Walewski	
--	-----------------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 marca 2021 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. odmówił M. M. prawa do emerytury pomostowej, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej

15 lat oraz nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy.

M. M. w ustawowym trybie i terminie odwołał się od ww. decyzji, zaskarżając ją w całości i wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Ponadto odwołujący wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu według norm przepisanych. Odwołujący wskazał, że posiada ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, wyrokiem z dnia 22 września 2021 roku (sygn. akt: VII U 1197/21) oddalił odwołanie.

Podstawę rozstrzygnięcia sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia i rozważania.

Od 1 marca 2008 r. M. M. (ur. (...)) jest nieprzerwanie zatrudniony w ramach stosunku pracy w (...) Przedsiębiorstwie (...)sp. z o.o.

W dniu 18 lutego 2021 r. odwołujący złożył wniosek o emeryturę pomostową.

W dniu 19 marca 2021 r. ZUS wydał zaskarżoną decyzję.

Do dnia zamknięcia rozprawy w niniejszej sprawie M. M. był nadal, nieprzerwanie zatrudniony w ramach stosunku pracy w (...) Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie było bezzasadne.

Jak podkreślał Sąd Okręgowy, przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej (zarówno na podstawie art. 4, jak i na podstawie art. 49 w zw. z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych) muszą być spełnione łącznie, a jedną z nich jest to, aby z ubezpieczonym nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy (art. 4 pkt 7 oraz art. 49 pkt 2 w zw. z art. 4 pkt 7 ustawy). Tymczasem było bezsporne, że odwołujący jest od 1 marca 2008 r. nieprzerwanie zatrudniony w ramach stosunku pracy w (...)Przedsiębiorstwie (...)sp. z o.o. Do dnia zamknięcia rozprawy nie nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy z odwołującym. Skoro więc odwołujący nie spełnił łącznie wszystkich przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, zaskarżona decyzja była prawidłowa, a odwołanie było bezzasadne.

Jak podkreślał sąd I instancji, nie miał on obowiązku prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność tego, czy odwołujący spełnił przesłankę posiadania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach. Przedmiotem zaskarżonej decyzji było prawo do emerytury pomostowej, a nie spełnienie pojedynczych przesłanek nabycia tego prawa. Zatem zadaniem tego sądu było wyjaśnienie, czy odwołujący spełnił łącznie wszystkie przesłanki nabycia prawa do ww. świadczenia, a nie czy spełnił choćby niektóre z nich. Skoro więc odwołujący do dnia zamknięcia rozprawy nie spełnił przesłanki rozwiązania stosunku pracy, co wykluczało nabycie prawa do emerytury pomostowej, nie było podstaw do zweryfikowania spełnienia przez niego innych przesłanek nabycia tego prawa.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, wykluczone i nieznajdujące uzasadnienia prawnego jest odrębne dochodzenie ustalenia spełnienia jednej z przesłanek do nabycia prawa do danego świadczenia w sytuacji, gdy bezsporne jest niespełnienie innej przesłanki (tu: rozwiązania stosunku pracy), jeżeli wyłącznie kumulatywne wystąpienie wszystkich przesłanek gwarantuje nabycie prawa do świadczenia (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 13 grudnia 2019 r., III AUa 1783/19).

Z powyższych względów Sąd Okręgowy pominął wnioski odwołującego o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków Z. O., S. O. i M. K. oraz z zeznań odwołującego jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Dowody te zostały zgłoszone na okoliczność pracy odwołującego w szczególnych warunkach, a nawet, gdyby ustalić, że odwołujący spełnił tę przesłankę, to i tak nie spełnił on łącznie wszystkich przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej.

Sąd nie miał obowiązku przeprowadzenia ww. dowodów w ramach informowania stron o kierunkach postępowania. Informacją o kierunku postępowania sądowego było postanowienie z 8 czerwca 2021 r. o pominięciu wniosków dowodowych zgłoszonych przez odwołującego. Nie jest jednocześnie zadaniem sądu hipotetyczne ustalenie prawa do żądanego świadczenia „na wypadek”, gdyby doszło do rozwiązania stosunku pracy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, na podstawie ww. przepisów i art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku, zaskarżając go w całości, złożył odwołujący M. M., reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, który zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na treść wydanego wyroku tj. art. 233 § 1 w zw. z art. 162 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: Z. O., S. O. i M. K., w sytuacji, gdy miały one istotne znaczenie dla sprawy, ponieważ wykazanie przez odwołującego, iż od dnia 2 sierpnia 1988 r. do dnia 3 czerwca 1991 r. wykonywał on pracę w szczególnych warunkach

nie było możliwe za pomocą innych środków dowodowych, gdyż Spółdzielnia (...) w P., w której zatrudniony był wówczas odwołujący nie dysponuje dokumentacją potwierdzającą, że odwołujący wykonywał wówczas pracę w szczególnych warunkach,

2. naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na treść wydanego wyroku
tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie treści dowodów z dokumentów załączonych do odwołania od decyzji ZUS I Oddział w P. z dnia 12 kwietnia 2021 r. poprzez bezzasadne przyjęcie, że skoro z odwołującym w dacie procedowania nie został rozwiązany stosunek pracy,
to nie ma podstaw do badania pozostałych przesłanek warunkujących przyznanie mu emerytury pomostowej,

3. naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na treść wydanego wyroku
tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 162 k.p.c. poprzez bezzasadne nieprzeprowadzenie dowodu z przesłuchania odwołującego, w sytuacji, gdy wyjaśnienia odwołującego miały istotne znaczenie dla sprawy,

4. naruszenie przepisów postępowania, mających wpływ na treść wydanego wyroku
tj. art. 386 § 4 k.p.c. poprzez nierozpoznanie sprawy co do istoty, polegające na bezzasadnym przyjęciu, że skoro z odwołującym w dacie procedowania nie został rozwiązany stosunek pracy,
to niecelowe jest badanie pozostałych przesłanek warunkujących przyznanie mu emerytury pomostowej.

Na skutek powyższych naruszeń, w ocenie skarżącego, sąd I instancji dopuścił się naruszenia art. 4 pkt 2 w zw. z art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych poprzez jego niewłaściwe niezastosowanie, polegające na uznaniu, iż odwołujący M. M. nie spełnia przesłanek warunkujących przyznanie mu emerytury pomostowej.

Wskazując na te zarzuty skarżący wniósł o:

1. uzupełnienie materiału dowodowego poprzez dopuszczenie dowodu z zeznań świadków, odwołującego oraz przeprowadzenie dowodów z dokumentów,
2. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie odwołującemu M. M. prawa do emerytury pomostowej od dnia złożenia wniosku, ewentualnie
3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania,
4. zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. na rzecz odwołującego M. M. zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych.

Pozwany organ rentowy nie złożył odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna ponieważ zarzuty podniesione w apelacji należało uznać za całkowicie chybione.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, sąd I instancji przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów, przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c.. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które tutejszy sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania. Argumentacja Sądu Okręgowego jest trafna i przekonywująca.

Spór w analizowanej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy prawidłowo pozwany organ rentowy odmówił M. M. prawa do emerytury pomostowej uznając, że ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat oraz nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy.

Na wstępie niniejszych rozważań, należało powołać podstawy prawne orzeczenia.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 19.12.2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U.237.1656.ze zm.), w brzmieniu obowiązującym w dacie wydawania zaskarżonej decyzji i procedowania przez sąd I instancji, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Zgodnie z treścią art. 3 ust. 1 tej ustawy prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku.

Wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Ustęp 3 art. 3 ustawy stanowi, że prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się.

Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy. Decydujące o zakwalifikowaniu pracy jako pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych są zawarte w załączniku nr 1 i nr 2 do niniejszej ustawy wykazy tego rodzaju prac. Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu.

Zgodnie z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 art. 5-12;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Przepis ten niewątpliwie łagodzi restrykcyjne przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej wynikające z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych (w myśl tego przepisu jednym z warunków jest wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie tylko przed dniem 1.1.1999 r., czyli przed datą wejścia w życie reformy systemu emerytalnego, lecz – dodatkowo – również po dniu 31.12.2008 r., czyli pod rządem komentowanej ustawy). W art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych ustawodawca – dla nabycia prawa do emerytury pomostowej – "zwalnia" ubezpieczonego z konieczności wykonywania prac w szczególnych warunkach lub prac o szczególnym charakterze po dniu 31.12.2008 r., ale czyni to pod warunkiem osiągnięcia przez ubezpieczonego do dnia 1.1.2009 r. stażu pracy "odbytego" w szczególnych warunkach (w szczególnym charakterze) w takim rozmiarze, jaki jest wymagany przez aktualnie obowiązujące przepisy ustawy o emeryturach pomostowych. Omawiana regulacja w swoisty sposób respektuje prawa osób wykonujących przez długi czas prace w szczególnych warunkach (w szczególnym charakterze), które z różnych przyczyn, często niezależnych od siebie, po dniu 1.1.1999 r. utraciły status pracowników zatrudnionych przy takich pracach, a z racji stosunkowo niskiego wieku nie nabyłyby jeszcze prawa do emerytury powszechnej według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Gdyby nie treść przepisu art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, to w opisanej sytuacji warunek objęty art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych praktycznie uniemożliwiłby tym osobom skuteczne ubieganie się również o emeryturę pomostową.

Wracając do meritum sporu w niniejszej sprawie należy podkreślić, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem decyzji organu rentowego. Tak więc zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie- przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499 oraz z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518, a także powołane tam orzecznictwo). Oznacza to, że zakres rozpoznania w sprawie zakresu ubezpieczeń społecznych, musi dotyczyć przedmiotu rozstrzygnięcia decyzji organu rentowego.

W analizowanej sprawie, wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sporu. Orzekł bowiem co do trafności decyzji w przedmiocie prawa do świadczenia.

Zdaniem sądu Apelacyjnego całkowicie trafnie, ani organ rentowy, ani później Sąd Okręgowy, nie rozstrzygali w przedmiocie pojedynczych przesłanek, które muszą zaistnieć **łącznie**, aby uzyskać prawo do dochodzonego przez stronę odwołującą świadczenia.

Również w ocenie sądu odwoławczego nie ma bowiem w takiej sytuacji jakichkolwiek podstaw, aby ustaliwszy bezspornie, że jedna z koniecznych do uzyskania danego świadczenia przesłanek nie występuje, prowadzić postępowanie dowodowe co do innych, spornych przesłanek. Jest to bezcelowe ponieważ, niezależnie od wyniku ustaleń w tym przedmiocie, wobec niewystąpienia wszystkich wymaganych przesłanek i tak nie byłoby podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania dochodzonego świadczenia.

Z tych względów bezzasadne były również żądania przeprowadzenia postępowania dowodowego przed Sądem Apelacyjnym. Dowód ten sąd odwoławczy pominął jako, w tych okolicznościach, nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c., sąd ubezpieczeń społecznych oddala odwołanie lub uwzględniając je, zmienia zaskarżoną decyzję i orzeka co do istoty sprawy, co oznacza w sprawach jak niniejsza tj. o prawo do świadczenia, że przyznaje żądane świadczenie, bądź też nie.

Wykluczone i nieznajdujące uzasadnienia prawnego jest odrębne dochodzenie ustalenia spełnienia jednej z przesłanek niezbędnej do nabycia prawa do danego świadczenia w sytuacji, gdy bezsporne jest niespełnienie innej przesłanki (tu: rozwiązania stosunku pracy), jeżeli wyłącznie kumulatywne wystąpienie wszystkich przesłanek gwarantuje nabycie prawa do dochodzonego świadczenia. W tym zakresie dywagacje skarżącego dotyczące nierozpoznania istoty sprawy są całkowicie chybione i bezprzedmiotowe.

W stanie prawnym obowiązującym na dzień wydania spornej decyzji pozwanego organu rentowego obowiązek rozwiązania stosunku pracy był jedną z przesłanek koniecznych do nabycia prawa do świadczenia z tytułu emerytury pomostowej. Art. 4 pkt 7 cyt. ustawy uchylony został ustawą z dnia 9.03.2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 755), która weszła w życie dopiero z dniem 20.04.2022 r. Przepisy przejściowe zawarte w art.5-7 ww. ustawy nie przewidują zaś, aby do postępowań wszczętych na podstawie art.24 ustawy o emeryturach pomostowych i niezakończonych wydaniem decyzji prawomocnej przed dniem wejścia w życie ww. ustawy zmieniającej, stosować przepisy art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą.

Dodać należy, że strona reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika była przed rozstrzygnięciem sprawy informowana przez Sąd Okręgowy, że jedną z koniecznych przesłanek do uzyskania prawa do emerytury pomostowej jest rozwiązanie stosunku pracy.

Podkreślić trzeba, że ustawowe przesłanki do nabycia wnioskowanego przez ubezpieczonego prawa muszą być spełnione wszystkie łącznie w chwili złożenia wniosku, najpóźniej w dniu wydania decyzji przez organ rentowy. Sąd Apelacyjny wskazuje, że skoro rozwiązanie umowy o pracę, na gruncie niniejszego sporu, jest ustawowym warunkiem nabycia prawa do emerytury pomostowej, to w sprawie zachowuje aktualność utrwalony w orzecznictwie pogląd, że musi być on spełniony w chwili ubiegania się o świadczenie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I PK 309/07, OSNAP rok 2009, nr 23-24, poz. 308 i z dnia 5 maja 2011 r., II PK 282/10, OSNP rok 2012, nr 11-12, poz. 140; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2012 r., III AU 1487/11, POSAG rok 2012, nr 3, s. 99-122).

Tymczasem odwołujący nie rozwiązał stosunku pracy nie tylko przed złożeniem wniosku o świadczenie, ani nie tylko przed wydaniem skarżonego wyroku, ale- co wynika z akt rentowych, również później, występując z kolejnym wnioskiem o sporne świadczenie.

Zestawienie wymogów określonych w art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych obowiązujących na dzień wydania zaskarżonej decyzji z realiami rozpoznawanej sprawy nakazuje stwierdzić, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest w pełni zasadny i oparty o obowiązujące przepisy prawa.

Skoro ubezpieczony bezspornie nie rozwiązał umowy o pracę przed wystąpieniem o emeryturę pomostową, to sąd pierwszej instancji nie był zobowiązany do badania, czy ubezpieczony spełnia kolejne przesłanki do nabycia wnioskowanego prawa.

Takie postępowanie Sądu Okręgowego jest zgodne z postulatem szybkiego i sprawnego orzekania. Niespełnienie choćby jednego z warunków, tak jak w niniejszej sprawie, było wystarczające, aby rozstrzygnąć spór i stwierdzić, że decyzja organu rentowego, odmawiająca przyznania emerytury pomostowej, była w pełni zasadna i prawidłowa.

W tych okolicznościach zarzuty naruszenia prawa procesowego należało uznać za chybione.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację ubezpieczonego, jako nieuzasadnioną.

sędzia Roman Walewski